

DE MARTELAREN

Van Jutta Chorus verschenen ook

*In de ban van Fortuyn. Reconstructie van een politieke
aardschok* (2002) met Menno de Galan

Afri. Leven in een migrantenwijk (2009)

Beatrix. Dwars door alle weerstand heen (2013)

Alma's dochters. Vijf levens in de schaduw (2022)

DE MARTELAREN

ONDER DE VIJANDEN VAN THEO VAN GOGH

JUTTA CHORUS EN AHMET OLGUN

UITGEVERIJ PLUIM
AMSTERDAM/ANTWERPEN

Eerste druk, mei 2024

Na de moord op Theo van Gogh in 2004 deden Jutta Chorus en Ahmet Olgun onderzoek naar de toedracht. Het resulteerde in *In godsnaam* dat in 2005 verscheen. Tien jaar na de moord zochten Chorus en Olgun de geradicaliseerde vrienden van Mohammed Bouyeri weer op voor *Broeders* (2014). *De martelaren* is een weerslag van hun volledige onderzoek. De twee boeken hebben elkaar omarmd.

© Jutta Chorus en Ahmet Olgun

Omslagontwerp Nanja Toebak

Omslagbeeld Maurice Boyer

Typografie binnenwerk Perfect Service

Auteursfoto ANP / Robert Vos

Productiebegeleiding Tim Beijer

Drukkerij Wilco, Amersfoort

ISBN 978 94 933 3953 8

NUR 740/747

www.uitgeverijpluim.nl

De profeet en het jongetje

Tijdens een bijeenkomst in zijn woonkamer vertelt Mohammed B. het verhaal van de profeet en het jongetje. Aartsvader Mozes en de profeet Mohammed komen aan op het strand. Daar zien ze een jongetje spelen. De profeet pakt een steen en gooit die hard naar het jongetje. Dan loopt hij naar de jongen toe en bijt hem dood. Mozes wordt boos op de profeet. Hoe kan hij een onschuldig kind vermoorden? Maar de profeet schudt zijn hoofd. Het is gerechtvaardigd om de jongen te doden, omdat hij daarmee de ouders behoedt voor een wellicht ongelovige zoon. 'Ook al begrijpen we het niet met ons hoofd of vinden we het niet goed met ons hart,' beëindigt Mohammed B. zijn verhaal, 'toch is het goed, want het is een bevel van Allah.'

Inhoud

Dramatis personae ix

In godsnaam

Proloog 9

1. De geboorte 19
2. Een kort lontje 41
3. In de ban van de sjeik 61
4. De ongelovige 87
5. Ayaan, doe het niet! 114
6. De dorpsgek 136
7. In de studio 148
8. September 177
9. Oktober 202

Epiloog 235

Verantwoording 248

Broeders

Bij de geheime club 255

1. Woorden als wolkjes in de lucht 259

2. Onbegrijpelijk ver weg 273

3. The one that got away 283

4. Regels voor alles 293

5. Terug naar Al Hoceima 303

6. Praters 321

Nawoord 331

Register 339

Dramatis personae

De kring van Ayaan Hirsi Ali

Ayaan Hirsi Ali

Somalische van geboorte, moslim van opvoeding. Kwam in 1992 naar Nederland en begon negen jaar later haar politieke carrière. Eerst bij de PvdA, later bij de vvd. Viel van haar geloof na de aanslagen van Al Qaida op de vs in 2001. In 2002 komt zij voor de vvd in de Tweede Kamer; dan heeft zij al persoonsbeveiliging op grond van bedreigingen uit islamitische hoek. Schrijft het scenario voor *Submission*, een korte film waarin ze de vrouwvijandigheid van de islam bekritiseert. Ze vertoont de film in het programma *Zomergasten*.

Jozias van Aartsen

Van 2003-2006 fractievoorzitter van de vvd in de Tweede Kamer. Vadert in die periode over het nieuwe Kamerlid Hirsi Ali. Dat betekent dat hij haar ook op de vingers tikt als ze in zijn ogen te fel is. Vindt haar idee om *Submission* te tonen bij *Zomergasten* 'zó mooi'.

Frits Bolkestein

VVD-prominent, die in de jaren negentig met scherpe opiniestukken het debat over de islam in Nederland aanzwengelde. Heeft regelmatig contact met Hirsi Ali. Waarschuwt haar voor de gevolgen van *Submission*: 'Lieve schat, je leven is in gevaar.'

Theo van Gogh

Filmmaker, columnist en tv-interviewer. Spraakmakend door zijn provocerende columns, waarin hij Joden beledigde, de (hoofd)redacteuren van de bladen waarvoor hij schreef en uiteindelijk vooral de 'geitenneukers' die in Allah geloven. Ziet in Hirsi Ali een geestverwant en verfilmt daarom het in zijn ogen zwakke scenario voor *Submission*. Omdat Hirsi Ali beveiligd wordt en hij niet, kiest Mohammed B. hem uit voor zijn moordaan-slag.

Herman Philipse

Conservatief filosoof, auteur van het *Atheïstisch manifest* (1995). Dat is het boek dat Hirsi Ali las na de aanslagen van 11 september 2001 en dat haar ertoe bracht haar islamitisch geloof af te zweren. Later wordt hij Hirsi Ali's geliefde.

Gijs van de Westelaken

Filmproducent, oud-redacteur van de *Haagse Post* en vriend van Theo van Gogh. Ze maakten samen tv-series als *Najib en Julia* en films als *Interview*. Hij produceert

ook *Submission*. Na de moord organiseert hij de begrafenis van Van Gogh.

Geert Wilders

Fractiegenoot van Ayaan Hirsi Ali als zij in 2002 voor de vvd in de Tweede Kamer komt. Is een geestverwant waar het om islamkritiek gaat. Als hij in 2004 de vvd verlaat om een eigen partij op te richten, zegt Hirsi Ali: 'Ik ben mijn maatje kwijt.'

Mohammed B. en zijn vrienden

Mohammed B.

In 1978 in Amsterdam geboren als oudste zoon van migranten uit het Rifgebergte. Na de havo studeerde hij accountancy aan de Hogeschool Inholland. Een sociale jongen, die een probleem met autoriteit ontwikkelde en in toenemende mate aanstichter is van ruzies en vechtpartijen. Na de aanslagen van 9/11 en de dood van zijn moeder, kort daarop, raakt hij in de ban van de 'pure Egyptische islam'. Hij vervreemdt van zijn oude vrienden.

Mohamed Belkadi

Jeugdviend van Mohammed B. uit Amsterdam-West. Als jongetjes voetbalden ze en zaten ze samen op koranles, later hingen ze als pubers op het Piet Mondriaanplein. Vanaf september 2001 zag Belkadi zijn vriend steeds geloviger worden en verloor hij hem uit het oog.

Fahmi B.

Geloofsgenoot en vriend van Mohammed B. Pas op zeventienjarige leeftijd, in 1998, met zijn moeder, zijn broer en zijn zusje naar Amsterdam gekomen. Werd huisschilder. Na de ramadan van 1999 trok hij zich terug in de koran en de huiskamergroep van Mohammed B.

Redouan

Oudere broer van Fahmi B., wilde journalist worden. Omdat zijn Nederlands niet goed genoeg was, koos hij sociaal-juridische dienstverlening. Als zijn broer wordt gearresteerd zoekt hij diens huiskamervrienden op en radicaliseert hij zelf. Hij trouwt, krijgt een zoon en verkoopt kinderspullen op de markt.

Abu Khaled

Leermeester van Mohammed B., in het onderzoek naar de moord op Theo van Gogh aangeduid als Mohammed Al Issa en als 'de sjeik', afkomstig uit Syrië. Wisselt steeds van stad en van land om uit handen van IND en politie te blijven. Geestelijk leider van de huiskamergroep die bij Mohammed B. in Amsterdam-West thuiskomt. Op de dag van de moord op Van Gogh ontvlucht hij Nederland.

Nouredine el F.

Vriend van Mohammed B. Radicaliseert en wordt zeven maanden na de moord op Van Gogh op station Amsterdam Lelylaan aangehouden met een doorgela-

den machinepistool. Deradicaliseert in de extra beveiligde inrichting in Vught en studeert er psychologie. In 2011 als persona non grata naar Marokko uitgezet.

Mohammed el M.

Vriend van Mohammed B. en lid van de huiskamer-groep. Enthousiast beoefenaar van taekwondo en spijtoptant. Zit na de moord op Van Gogh ruim twee jaar vast voordat hij wordt uitgezet naar Marokko. In Al Hoceima likt hij zijn wonden. Voelt zich verraden door Abu Khaled en Mohammed B.

IN GODSNAAM

BROEDERS

Bij de geheime club

Je komt ze elke dag op straat tegen. Van die jongens die in een portiek een sigaretje staan te roken. Die rond een bankje hangen op het plein. Sommige doen hun best op school, andere hebben er helemaal geen zin in. Soms barsten ze van de vrolijke energie, soms lopen ze te schelden op de wereld en hoe oneerlijk alles is. Gelukkig heb je dan je vrienden nog.

Zulke jongens waren de eerste moslimterroristen van Nederland. Ze kenden elkaar uit de buurt, van de portiekjes en de pleinen. Ze hadden misschien wat vaker helemaal geen zin om hun best te doen, ze vonden in elk geval de wereld veel vaker oneerlijk dan mooi. Ze zagen hun vaders ploeteren, ze zagen hun moeders wegwijnen in veel te kleine huizen voor veel te grote gezinnen. En ze hadden niet bepaald de verwachting dat hun eigen leven er heel anders uit zou gaan zien. Ze voelden zich sukkel.

In het geloof zochten ze daar een oplossing voor en ze vonden een heel radicale. Iedere moslim die zich niet aan hun wetten hield, mocht worden omgebracht.

Thuis bij Mohammed B. praatten de jongens over hun geloof en hoe dat hen zou kunnen verlossen. Ze waren geen vrienden, ze waren broeders. Ze maakten grote en spannende plannen, net als in elke jongensclub. De een schreef in geheimschrift op welke mensen hij zou vermoorden. Een ander haalde bouwtekeningen van Schiphol en een kerncentrale in huis. Ze kochten wapens. Ze hadden ineens vriendinnetjes en sommigen trouwden zelfs op z'n islamitisch. Ja, nu zag het leven er al heel anders uit dan op school.

En toen voerde eentje zijn spannende plan ook echt uit. Mohammed B. vermoordde Theo van Gogh op klaarlichte dag, 2 november 2004. In de dagen, de weken en de maanden daarna werden de broeders opgepakt en voor de rechter gebracht.

Voordat het zover was, hadden wij een paar van hen opgezocht, hun vrienden en hun familie, van Amsterdam-West tot in Marokko. Ze spraken met ons over de Koran en de huiskamergesprekken met 'de sjeik' die altijd antwoord had op hun vragen. Ze vertelden hoe ze als tiener naar Nederland waren gekomen en hoe ze van rokende pubers baardige gelovigen waren geworden. En over de daad, die niet alleen het leven van Theo van Gogh beëindigde en in zekere zin dat van Mohammed B., maar die ook hun eigen leven en dat van hun familie voorgoed zou tekenen – al zagen ze dat pas toen we ze weer opzochten na hun vrijlating.

Toen woonden ze in Marokko, uitgezet als ongewenste vreemdeling. Ze gaven taekwondolessen of ze dreven een

ijzerwinkeltje. We vonden er drie terug in Al Hoceima, waar ze op een steenworp afstand van elkaar bleken te wonen. Ze hadden geen paspoort en geen geld en hun familie schaamde zich voor hen. Van het clubgevoel was niets meer over.

In de jaren die zijn verstreken sinds de moord op Theo van Gogh zijn we een paar van de broeders blijven zien en spreken. In Amsterdam-West en in Al Hoceima. Een reportage over tien jaar, van dat korte puberale hoogtepunt naar een leven lang met lege handen.